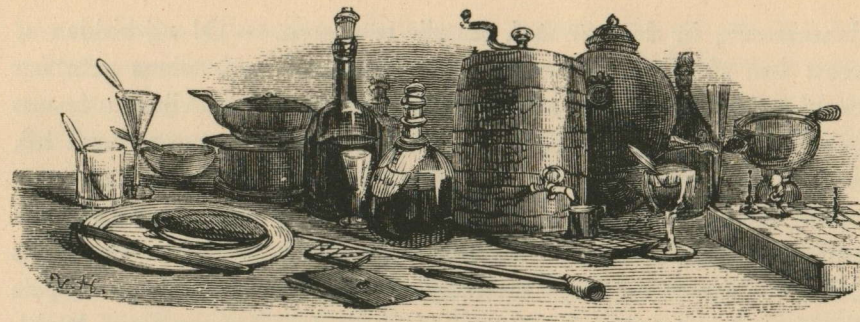
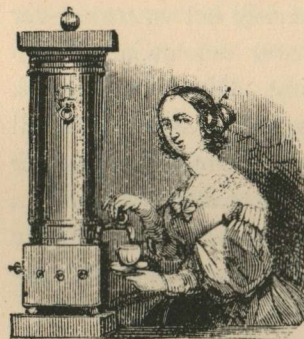

DE KOFFIEHUISJONGEN.

ieftallige koffieschenkster, aardige dochter des kasteleins, die een vriendelijk woord voor velen en een beleefden glimlach hebt voor allen: Gij, die met meer dan het aangeboren talent, aan alle vrouwen eigen, de voor u zoo nuttige kunst verstaat van doof te zijn, als gij niet hooren wilt; Gij, die met echt wijsgeerigen zin de liefelijke toespraken ontvangt, u dagelijks, bij het overreiken van de geurige Mokka of bij het toedienen van het geestrijk Schiedamsch, zoo ruimschoots gedaan; Gij, sierlijke bloem van vreemden bodem, in het vaderlandsch *buffet* verplant! ontvang de rechtmatige hulde der jeugdige koffiehuisbezoekers en geniet uw zegepraal met gepaste nederigheid. — Ook wij, ouderen van dagen, bewonderen u; maar in ons hart hebt gij den koffiehuisjongen niet onttroond.

Eer wij verder gaan, is het noodig, dat wij alle verwarring van denkbeelden doen verdwijnen over het woord „jongen”. Vele lezers en vooral vele lezeressen zouden zich bij het woord „koffiehuisjongen” een jeugdigen, verwaten knaap, met krullend haar en roode wangen voorstellen, evenbeeld van den Duitschen *Kellner*, in nieuwmodische kleedij, die aan de badplaatsen, des Zondags, met de fatten uit alle de oorden der wereld wedijvert, en het niet zelden waagt de argelooze

danseressen, in de *cour saal*, ten rije te voeren. — O! wij bidden u, keert van die dwaling terug! De koffiehuisjongen, wiens achtbaar beeld wij schetsen, heeft alle de moeilijkheden des bedrijvigen levens gekend. Eerst loopjongen en kamerveger, later *marqueur*, heeft hij, na langen en aanhoudenden strijd in 't worstelperk der eer, zijn verheven rang verkregen, en het vertrouwen zijns meesters en dat der koffiehuisbezoekers, der *habitués*, verworven. — Zijn kleeding is deftig en eenvoudig, zijn haren zijn zeldzaam en grijs en de rimpels op zijn gelaat getuigen van langdurigen dienst. Zóó staat zijn beeld, aan het hoofd dezer hulde, getrouwelijk geconterfijt.

Wie zich de dagen zijner jeugd en zijn eersten gang naar het koffiehuis herinnert, denkt met welgevallen aan zijn beschermer in die hachelijke oogenblikken. — Terwijl aller oogen op ons gevestigd zijn en wij de onze nedergeslagen houden; terwijl het vuurrood der verlegenheid onze wangen verft en berouw over den gedanen stap ons harte doorwoelt, klinkt zijn liefelijke stem: „Wil Mijnheer ook een lange pijp?” Hoe troostend zijn die woorden en hoe veel omvattend! Nauwelijks aan de jongensschoenen ontwassen, noemt hij ons echter „mijnheer”, en zijn veronderstelling dat wij rooken kunnen, en dus mannen zijn in de oogen des sprekers, geeft ons een gedeelte terug van het verloren *aplomb*. — De pijp wordt aangenomen, onhandig gestopt, deftig ontstoken en het, telkens wederkeerend, gevoel van onpasselijkheid door een onschuldig glas Malaga wijn onderdrukt.

Weldra leeren wij den koffiehuisjongen van een andere zijde kennen. Onze beschermer wordt ook onze leermeester. — Lang hebben wij, met gretige blikken, het biljart aanschouwd en de lust blijft levend in ons hart, om ook te worden ingewijd in die voortreffelijke kunst, die oud en jong bekoort, waardoor men roem en voordeel kan behalen. Maar hoe zullen wij, nieuwelingen, daartoe geraken? — Het is de koffiehuisjongen die voor ons den slagboom ontsluit: hij geeft ons de *queue* in de hand, hij ontvouwt de regelen der kunst, waarvan de eerste is, den bal waarop men speelt te raken. Hij voegt de daad bij het woord en eenvoudig is zijn voordracht. Maar hoe klimt niet zijn ijver, hoe ontgloeit niet zijn welsprekendheid, wanneer hij het verhevene eens *bloqués* beschrijft, of wanneer hij ons de waarde doet gevoelen van het snijden! De *carambolage* met haar berekening van hoe-

ken en lijnen, herinnert ons de les in de *mathesis*, die wij, om de zijne, hebben verzuimd. — Onder de oefeningen levert de koffiehuisjongen ons van zijn beste sigaren en met moeite laat hij zich, na het einde der les, bewegen, om eenige stuivers meerder aan te nemen dan de gemaakte vertering, als loon voor zijn liefderijke belangstelling in onze vorming.

Beschermer, leermeester, maar ook rechter is de koffiehuisjongen.

Bij het biljartspel is de twist gerezen of de speler heeft *getoucheerd*, of hij heeft *gebiljardeerd*, of de bal binnen of buiten is, of de speler binnen staat. Gewichtige vraagpunten voorwaar, die niet zelden het geheele spel beslissen! — De meeningen verschillen; het congres vergadert; de *verbale nota's* worden gewisseld.... maar gelukkiger dan de volkeren zijn de biljartspelers. — Geen *protocolen* verduisteren en vereeuwigen het verschil. — De koffiehuisjongen wordt, ter beslissing van het geschil, plechtstatig opgeroepen. Hij treedt voor; aller oogen hangen aan zijne lippen; hij doet uitspraak, na korter of langer beraad, en het pleit is beslecht. Van zijn vonnis is geen hooger beroep, evenmin als van de gewijsden van den Hoogen Raad.

O! verhevene bestemming! Alles keert tot de orde terug, als ware die niet verstoord geweest, en slechts binnensmonds durft de veroordeelde zijn klachten uiten.

Wie beschrijft naar waarde de nauwkeurigheid en de zorgen van den koffiehuisjongen, wanneer, des avonds, de koffiehuisbezoekers zich scharen om den vroolijk brandenden haard, of wanneer de kaartspelers zich schikken om den groenen disch, om de kansen der wisselvallige fortuin te beproeven! Hoe nauwgezet verdeelt hij den wijn onder de verschillende deelhebbers van dezelfde flesch! Hoe opletend vult hij, zonder gevraagd te worden, het immer ledige glas van den dorstige; hoe geduldig wacht hij het: „schenk eens”, van den matigen bezoeker af, die van zijn halfje drinkt tot aan het scheidingsuur. — Bij die drukke avondbezoeken weet zich de koffiehuisjongen te verdubbelen. Hij is opletend; maar hij is *discreet*. Zijn oog is overal; maar ook hij weet zijn ooren te sluiten, waar het pas geeft, en de onbezonnen woorden eens onvoorzichtigen sprekers glijden op hem af, gelijk de regendruppels op een *Mackintosh*. — Beleefd voor allen, gevoelt hij nochtans zijn waarde. De scherts, uit den mond van den ouden bekende, neemt hij met vriendelijke welgevalligheid op; een

onbescheiden woord, in drift door een *habitué* gesproken, verstoort zijn gemoedskalmte niet. — Van den vreemdeling vordert hij beleefdheid, of wel hij wendt zijn aangezicht af van den hem miskennenden koffiehuisbezoeker, en laat de zorg van diens bediening over aan de *Dii minorum gentium*.

Het gaslicht heeft, in sommige steden van ons vaderland, het heilige duister vervangen der lantaarns; de patentolie en de lampen *à régulateur* nemen de plaats in der voorvaderlijke smeerkaarsen; de gezondheid bevorderende, weldadig schuddende postwagen is door de *diligence* verdrongen; weldra wordt ook deze door den spoorwagen ten gronde gericht: in onze zoogenaamde sociëteiten worden wij bediend door knechts in liverei, met korte broeken en witte kousen en met nestels op den schouder; meisjes en vrouwen versieren het *buffet*...

O! moge de koffiehuisjongen niet verloren gaan in dien maalstroom van nieuwigheden! Hij bloeie van geslacht tot geslacht, tot opleiding en vorming onzer kinderen en kindskinderen, en wee hunner, die eenmaal deze schets zullen lezen, als behorende tot de dagen die voorbij zijn!

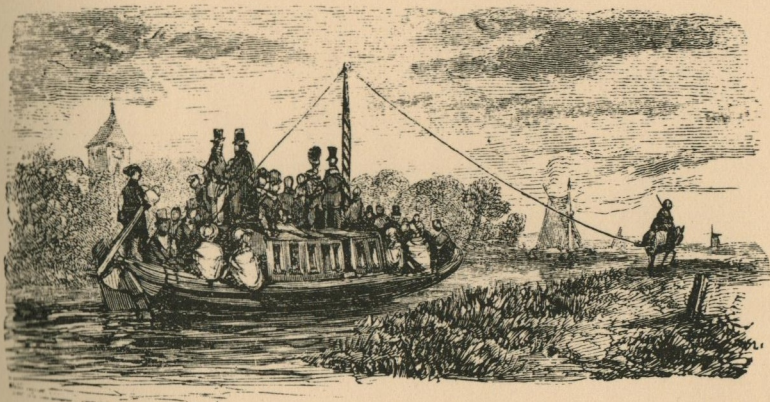
V. D. V. J.

DE NEDERLANDEN

Karakterschetsen, kleederdrachten, houding
en voorkomen van verschillende standen

MET GRAVUREN VAN
HENRY BROWN

1936

N.V. UITGEVERS-MIJ „PARNASSUS”
AMSTERDAM

Dit boek is uitgegeven in 150 exemplaren.
 Het is verschenen in 1945 doch werd voor-
 keid en gedrukt in 1941. De uitgave
 werd door de Duitschees verboden omdat
 er eenige gedeelten van de Camera Obscura
 van Nicolaas Beets in zijn opgenomen,
 welk boek door de Duitschees verboden
 was wegens een Anti-Duitsche villa-
 lieg, die hierin ergens schijnt voorko-
 men.

Het jaartal 1936 is „Camouflage“.
 De Duitschees hebben in 1941 het retul
 willen vereenigen doch dit is tijdig
 „ondergedoken“. De natijzen der
 Leekening hebben zij echter kunnen
 achterhalen en deze werden vereen-
 igt, waardoor werdrekken van deze
 oude Leekening werden nietgesloten
 zijn. Gelukkig waren de afdrucken,
 die haadig waren naar de boven-
 genoemde 150 exemplaren gies
 en ook „ondergedoken“.

Rotterdam December 1945.

J. Harduiken.